

Ekonomski Bilten

Ekonomska reforma
i obnova
Bosna and Hercegovina

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima lorda Paddy Ashdown-a, Visokog predstavnika.
Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik Visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR;
Tehnički urednik: Almira Kulagić, ekonomsko odjeljenje, OHR;
Dizajn: Samir Mujković, Odjel za resurse, ICT sekcija, OHR.

Svezak 6, broj 4
Oktobar 2003

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirajte:
economic.newsletter@ohr.int

Sadržaj

1. Novi pragmatizam koji donosi poboljšanja poslovne klime u Bosni i Hercegovini
2. Poreska politika
3. Transport
4. Bulldozer
5. Sektor energetike
6. Budžeti
7. Privatizacija
8. Sektor socijalne zaštite
9. Civilna avijacija
10. Poljoprivreda
11. Telekomunikacije
12. Sektor bankarstva
13. Regonalni uredi
14. Zakonodavstvo vezano za poslovno okruženje
15. Pregled makro-ekonomske situacije u BiH
16. Ekonomski pokazatelji BiH

NOVI PRAGMATIZAM KOJI DONOSI POBOLJŠANJA POSLOVNE KLIME U BOSNI I HERZEGOVINI

U posljednjem kvartalu došlo je do značajnog napretka u poboljšanju poslovne klime u Bosni i Hercegovini.

30 septembra, Vijeće ministara usvojilo je nacrt Zakona o indirektnom oporezivanju, koji je sada dostavljen Parlamentarnoj skupštini. Ovaj će zakon obezbijediti Bosni i Hercegovini moderan fiskalni sistem bez koga ne može doći do samoodrživog privrednog razvoja. Kada ovaj zakonski akt bude usvojen predstavljaće strateški proboj u ekonomskoj obnovi zemlje.

12 septembra Koordinacioni odbor za ekonomski razvoj i evropske integracije, u kome su ministri za ekonomska pitanja na državnom i entitetskim nivoima, saslušao je prezentacije stručnjaka iz Mađarske te Srbije i Crne Gore o uspješnim strategijama koje su oni u svojim zemljama primjenjivali kako bi prevazišli strukturalne prepreke privatizaciji. Do sada, privatizacija je dala samo skromne rezultate u Bosni i Hercegovini – tako da je čitav proces stekao lošu reputaciju, i ljudi su počeli da ga povezuju sa političkom korupcijom, finansijskim trikovima – a nije uspio da otvori mogućnosti za ulazak investicija koje su ovoj zemlji toliko prijeko potrebne. Na toj sjednici 12 septembra Koordinacioni odbor je postigao saglasnost o osnivanju radne grupe koja će okupljati stručnjake iz entitetskih agencija za privatizaciju i nadležnih ministarstava da bi predlagala praktična rješenja za pravne i administrativne prepreke koje su do sada do krajnjih granica iskomplikovale privatizaciju. Radna grupa će svoj prvi izvještaj podnijeti krajem godine.

29 septembra u Sarajevu su premijer Federacije Bosne i Hercegovine Ahmet Hadžipašić i ministar finansija Federacije Bosne i Hercegovine Dragan Vrankić objelodanili izvještaje specijalnog revizora za BH Telecom i HPT Mostar. Dva dana kasnije, u Banja Luci, premijer Republike Srpske Dragan Mikerević objelodanio izvještaj specijalnog revizora za Telekom Srpske. Nalazi tih pregleda finansijskih izvještaja o poslovanju rađeni su na sličan način na koji je to izvršeno u slučaju Elektroprivreda, vodoprivreda i biroa za zapošljavanje. Ovi izvještaji okrivaju upornost jednog zastarjelog načina mišljenja, kulturu privilegija i partijske povezanosti (što je u ostalim zemljama Srednje Evrope već davno napuštena praksa) a tenderski postupci provode se tako što se ide na ruku onima koji su u krugu, a ne korisnicima, ljudi na višim rukovodnim položajima rade bez adekvatnog nadzora, knjigovodstvo se vodi na nedovoljno jasan način, a administracija je preglomazna i neefikasna.

Premijeri su se shodno tome obavezali da će do kraja godine donijeti zakonodavstvo o upravljanju preduzećima koje će ojačati sigurnosne mehanizme, a zatvoriti mogućnosti za prostore kroz koje se trenutno uspješno provlače malverzacije prilikom upravljanja. Ovim zakonima uspostaviće se detaljan kodeks ponašanja za sve uposlenike u javnim preduzećima, od predsjedavajućeg pa na dolje, a moraće se uspostaviti i unutarnja kontrola i strog proces odobravanja kada su u pitanju nabavke, raspodjela dobiti i pridržavanje poslovnog plana. Preduzaća će biti obavezna da sačinjavaju finansijske izvještaje u skladu sa međunarodnim knjigovodstvenim standardima – što znači da sve do posljednje KM treba pravdati. Prema novim propisima će biti sasvim jasno da članovi odbora moraju *razumjeiti* svoje pravne obaveze. Ako budu morali preuzeti odgovornost po nekim pitanjima, ne mogu govoriti da je to bilo bez njihova znanja. A ako sami budu kršili propise podlijeगाće plaćanju kazni, ili će im, ako se radi o ozbiljnijoj situaciji, biti određena zatvorska kazna.

Uvjeren sam da bismo mogli biti svjedocima početka promjene u načinu razmišljanja ozbiljnih političara, što je od suštinske važnosti za stvarnu reformu. Organi vlasti počinju da pokazuju znake pragmatizma i koncentracije koji bi mogli postati temeljnim građevnim materijalom za uspostavljanje pozitivnog poslovnog okruženja. Ako se u ovome bude ustrajalo otvoriće se put ulagačima i poduzetnicima za preoblikovanje ekonomskog pejzaža Bosne i Hercegovine, što bi donijelo stvarnu korist za građane otvaranjem novih radnih mjesta i usluga.

Ambasador Donald S. Hays, potpis.
Prvi zamjenik Visokog predstavnika

PORESKA POLITIKA

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvaja Nacrt zakona o indirektnom oporezivanju Bosne i Hercegovine.

Na sjednici od 30. septembra 2003. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine jednoglasno je usvojilo Nacrt zakona o sistemu indirektnog oporezivanja Bosne i Hercegovine. U prethodnom broju ovog biltena iznesen je detaljan opis odredbi ovoga zakona u formi nacrtu.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine pozvalo je i Predstavnički dom i Dom naroda Bosne i Hercegovine da po hitnom postupku usvoje ovaj zakon, kako bi proces objedinjavanja carinskih uprava, uspostavljanja Upravnog odbora za indirektno oporezivanje i uvođenja PDV-a moglo da otpočne. Trebalo bi istaknuti da je Vijeće ministara napravilo samo jednu izmjenu nacrtu ovoga zakona koji im je prezentirao Visoki predstavnik. Izmjena se odnosi na promjenu lokacije jednog od regionalnih centara Uprave za indirektno oporezivanje. (UIO) Nacrtom predočenim Vijeću ministara predviđalo se postojanje četiri regionalna centra Uprave za indirektno oporezivanje i to u Banjaluci, Sarajevu, Mostaru i Brčkom. Vijeće ministara je odlučilo da umjesto u Brčkom jedan od ovih regionalnih centara bude u Tuzli. Sa praktičnog stanovišta, kao i sa stanovišta poreske politike, ova promjena neće imati nikakvog uticaja.

Od vitalnog je značaja da nacrt zakona u sadašnjoj formi ne bude izobličen u toku parlamentarne procedure. Kontinuirana izražena podrška međunarodne zajednice - kroz finansijske organizacije i ambasade - pomoći će i obezbijediti da do ove reforme doista i dođe.

TRANSPORT

Željeznički saobraćaj

Važan Okrugli sto o željeznicama održan je 2. septembra 2003. godine u Sarajevu. Predmet je bila rasprava o željezničkom sektoru i izradi zakona o željeznicama Bosne i Hercegovine. Na okruglom stolu stvoren je otvoreni forum za raspravu i podršku procesu

izrade ovoga novog zakona. Rezultat sastanka bilo je uspostavljanje radne grupe i preuzimanje obaveze da se ovaj zakon izradi do decembra, a uslijedit će i novi okrugli sto u kome će učestvovati i međunarodni stručnjaci.

Vlade Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine raspravljale su o mogućnosti prebacivanja transporta nafte sa cesta na željeznice, ali do sada još nije donesena nikakva odluka u tom smislu. Prije rata, većina naftnih derivata prevožena je željeznicom, međutim zbog oštećenja na željezničkoj mreži, transport se sada vrši kamionima. Pošto se željeznička mreža obnavlja, važno je da se prevoz naftnih derivata i teških materijala sada sve više opet prebacuje na željeznice. Između ostalog, ovo bi omogućilo smanjivanje subvencija za željeznice.

Svi faktori koji se odnose na smanjenje zagušenja na cestama, konkurenciju u distribuciji nafte, cijene, usluge, kontrolu kvaliteta, bezbjednost i uticaj na okoliš, a što je najznačajnije budžete vlada, ukazuju na jake razloge za podršku prebacivanju prevoza nafte i ostalih proizvoda željeznicom. Prije više od godine dana, Hrvatska je odlučila da prevoz nafte prebaci na željeznice, a sama ova promjena je provedena bez ikakvih štetnih posljedica.

Cestovni saobraćaj

Koordinacioni tim Vijeća ministara zadužen za nadzor izgradnje autoputa na Koridoru Vc u pregovorima je sa Bosmalom i Vladom Hrvatske. Očekuje se da će tim stručnjaka pod Ministarstvom komunikacija i saobraćaja predložiti Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da raspíše tender za izradu sveobuhvatne studije izvodljivosti.

BULDOZER KOMISIJA

Buldožer Faza II, koja je pokrenuta 4. juna 2003. godine, već je daleko odmakla. Usvojeno je ukupno 50 prijedloga reformi na tri Plenarne sjednice, koje su održane u Sarajevu 29. jula, 11. septembra i 29. septembra. Pravni i drugi relevantni stručnjaci će pregledati i uobličiti te prijedloge do kraja oktobra. Cilj je da se usvoji svih 50 reformi do kraja godine – da bi se postigao jednak uspjeh kao i u prvoj fazi Buldožera.

Članovi šest regionalnih Buldožer komisija i Komisije za poljoprivredu su raspravljali i odobrili tih 50 prijedloga. Njihov zajednički cilj je bio da se preporučuje praktični načini za uklanjanje besmislene birokratije ili neefikasnih propisa, koji otežavaju vođenje firmi i otvaranje radnih mjesta u BiH.

Primjeri tih birokratskih i proceduralnih zapreka ulaganju obuhvataju i uslov malim firmama da moraju ovjeravati svoje račune u nadležnoj poreskoj upravi, prije naplate tih računa od svojih klijenata. Time se traži vrijeme preduzetnika i to utiče na protok gotovine u firmama, zato što ne mogu odmah naplaćivati svoje račune od klijenata. To može ugroziti sposobnost malih poduzetnika da normalno posluju.

Još jedan primjer uključuje iznos koji vlasti RS naplaćuju za izdavanje dozvole (pored redovne naknade za registraciju) trgovačkim firmama koje žele poslovati u inostranstvu. Dok je u Federaciji taj dodatni iznos 64 KM, ista naknadu u RS iznosi 1000 KM. Čini se da nema opravdanja za tolike naknade u RS. Ovakva praksa destimulira poslovanje i investicije i podriva jedinstveni ekonomski prostor.

Uspostavljena je Jedinica za hitne reforme (ERU) na nivou Federacije. RS trenutno uspostavlja svoju ERU. Međutim, Vijeće ministara BiH još uvijek nije uspostavilo Jedinicu za hitne reforme. Sve tri vlade su se obavezale da će uspostaviti te Jedinice.

Jedinice za hitne reforme su sastavljene od sekundiranih državnih službenika, koji će se pobrinuti da Buldožer prijedlozi budu usvojeni u procedurama vlada i parlamenata i nadgledati njihovu brzu implementaciju. Oni će predstavljati direktnu vezu između poslovne zajednice i samog srca bh vlada. U idealnom slučaju, Jedinice za hitne reforme će podići svijest i razumijevanje vlada za potrebe poreskih obveznika.

U avgustu je Buldožer Komisija objavila 200 000 primjeraka konciznog vodiča za privatizaciju. Taj vodič objašnjava koristi koje transparentan i efikasan proces privatizacije može donijeti narodu BiH. Pored toga, vodič sadrži nekoliko primjera privatiziranih privatnih firmi, iz kojih se vidi šta sve može postići uspješan proces privatizacije. Ova brošura je došla do skoro svakog domaćinstva u zemlji, jer je distribuirana kao dodatak dnevnim novinama.

Članke o Buldožer akciji možete naći na website-u OHR-a ako kliknete na link: <http://www.ohr.int/ohr-dept/econ/bulldozer-initiative/index.asp>

SEKTOR ENERGETIKE

17 septembra u Evropskoj uniji u Briselu održan

je donatorski sastanak na kome je izvršen pregled situacije i smjera u kome ide reforma u sektoru električne energije u Bosni i Hercegovini, njezino vezivanje sa regionalnim tržištem električne energije Jugoistočne Evrope, kao i razvoja u sektoru uopšte.

Donatori su ponovo istakli da provedba projekta Struja III te obnova infrastrukture u Bosni i Hercegovini u području električne energije predstavlja najznačajniji elemenat u kompletiranju regionalnog tržišta energetike.

Komisija je naglasila značaj kapaciteta Bosne i Hercegovina kako u pogledu preuzimanja odgovornosti za sprovođenje vitalnih reformi, poput prestrukturisanja sektora električne energije, ali i u pogledu preuzimanja aktivne i odgovorne uloge u regionalnoj saradnji kao što je uspostavljanje i funkcionisanje regionalnog tržišta električne energije. Važnost ovoga je naglašena kao ključni indikator napretka zemlje u procesu stabilizacije i pridruživanja.

Dosada je ostvareno nekoliko uspješnih reformskih procesa u sektoru električne energije u Bosni i Hercegovini

- Usvojen je državni zakon o električnoj energiji, a entitetski usklađeni (2002 godine)
- Regulatori:
  - 3 člana državne regulatorne komisije su postavljena
  - Regulator u Federaciji Bosne i Hercegovine- članove komisije imenovala je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine- treba da budu potvrđeni na parlamentu
  - Regulator u republici Srpskoj - članove komisije imenovala je Vlada Republike Srpske – treba da budu potvrđeni na Narodnoj skupštini Republike Srpske
- Usvojeni su usklađeni akcioni planovi vezani za prestrukturisanje i u federaciji Bosne i Hercegovine i u Republici Srpskoj
- Nacrti zakona o preduzeću za prenos električne energije i nezavisnom operatoru sistema dostavljeni su Vijeću ministara

Međutim, na sastanku u Briselu je istaknuto da još mnogo toga treba uraditi, pozdravljena je uloga OHR-a veza ma za kontinuirano praćenje situacije vezane za provedbu reformskog procesa.

BUDŽETI

22 septembra Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je Nacrt rebalansa budžeta. Nacrt rebalansa iznosi 211,939,624 KM. Povećanje u odnosu na prvobitni iznos usvojen za 2003 godinu prouzrokovan je viškom postignutim u toku 2002 godine, a i zahvaljujući porastu prihoda vlade.

Sam ovaj budžet je reformski orijentisan, a prioriteti vezani za trenutne reforme (sudski sistem, SIPA, SCMM itd) adekvatno se odražavaju u nacrtu rebalansa.

Sada je ovaj nacrt dostavljen Predsjedništvu, a potom ide na Parlament.

Unutarnji dug

Reagujući na prezentaciju MMF-a, Vijeće ministara osnovalo je radnu grupu o unutarnjem dugu. Radna grupa održala je svoj prvi sastanak 5 augusta 2003 godine. Ima podršku međunarodne zajednice, koja je ponudila tehničku pomoć.

Radna grupa se sastajala u toku mjeseca jula i augusta, te sačinila tri nacrtu zakona kojima će se privremeno zaustaviti isplata po osnovu sudskih odluka o pojedinačnim slučajevima vezanim za unutarnji dug (stara devizna štednja, potraživanja iz ratnog perioda (materijalna i nematerijalna) te neizmirene obaveze vlada do kraja 2002 godine.)

Ti će zakoni vladama dati vremena da izrade strategiju za rješavanje pitanja unutarnjeg duga i donošenje potrebnog zakonodavstva. Provizorni rok je 1 mart 2004.

PRIVATIZACIJA

15 sjednica Koordinacionog odbora za ekonomski razvoj i evropske integracije (Koordinacioni

odbor) održana 12 septembra u Sarajevu bila je posvećena privatizaciji. Na sastanku je istaknuto da ponovno pokretanje procesa privatizacije predstavlja veliki prioritet za organe vlasti u Bosni i Hercegovini. Predstavnici agencija za privatizaciju i nadležnih ministarstava Mađarske te Srbije i Crne Gore također su prisustvovali sastanku i iznijeli iskustva i pouke iz procesa privatizacije u svojim zemljama.

Entitetske vlade utvrdile su različite pravne, administrativne i institucionalne prepreke za uspješan i transparentan proces privatizacije. Značajan posao vezan za utvrđivanje tih prepreka već je urađen, a operativni dokumenti pripremljeni su u oba entiteta. Akcioni plan dogovoren na Mrakovici u junu mjesecu usvojilo je Vijeće ministara, a entitetske vlade obavezuje da pokrenu tenderski postupak za najmanje po pet strateških firmi do kraja 2003 godine i otklone čitav niz prepreka uspješnoj privatizaciji.

U svjetlu toga Koordinacioni odbor se saglasio da osnuje radnu grupu čiji će zadatak biti da nalazi i predlaže rješenja za utvrđene prepreke privatizacijskom procesu.

Radna grupa je svoj prvi sastanak održala 12 septembra. Sastoji se od predstavnika agencija za privatizaciju iz Federacije Bosne i Hercegovine te Republike Srpske (Zlatan Dedić iz Agencije za privatizaciju Federacije Bosne i Hercegovine i Zoran Došen iz Direkcije za privatizaciju Republike Srpske.) te predstavnika Ministarstva za energetiku rudarstvo i industriju Federacije Bosne i Hercegovine i Ministarstva za privredu, energetiku i razvoj Republike Srpske, Ministarstva finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstva finansija republike Srpske, Vijeća ministara Bosne i Hercegovine te Agencije za podsticanje stranih ulaganja. Ovakva koncentracija stručnjaka iz nadležnih ministarstava daće radnoj grupi tehničke i političke kvalitete potrebne za bavljenje fundamentalnim teškoćama u procesu privatizacije u Bosni i Hercegovini do sada, te predlaganje praktičnih, koordiniranih rješenja koja se u najskorijem vremenu mogu primijeniti.

SOCIJALNI SEKTOR

Sistemi biroa za zapošljavanje Bosne i Hercegovine

Prije nekih godinu dana Svjetska banka pokrenula je projekat revizije svih zavoda za zapošljavanje u

Bosni i Hercegovini. Projekat su odobrile i mjerodvane institucije organa vlasti u Bosni i Hercegovini. Svjetska banka angažovala je PriceWaterhouse Coopers (PWC) da izvrši specijalnu reviziju zavoda za zapošljavanje Bosne i Hercegovine.

Revizorski tim ove kuće susreo se sa mnogobrojnim preprekama u svome radu. Te su prepreke uglavnom bile u rukovodstvu Biroa za zapošljavanje Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, gdje se odbijalo revizorima omogućiti pristup određenim ključnim informacijama vezanim za njihovo poslovanje. Na primjer, i Zavod za zapošljavanje Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine sproveli su programe na osnovu kojih su davali pozajmnicama firmama sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta. U toku 2002 godine Zavod za zapošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine utrošio je oko 30 miliona KM u takve programe. Revizorima, međutim nije bio dozvoljen pristup informacijama o ovim pozajmnicama.

Osim toga, revizori su ustanovili da je obim aktivnosti Zavoda za zapošljavanje Bosne i Hercegovine bio potpuno nejasan, i da se prihvatao određenih zadataka koji su jasno padali u nadležnost Zavoda za zapošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine. Prema izvještaju revizora, zavod na nivou Bosne i Hercegovine i dalje je obavljao poslove kao što su organizovanje zapošljavanja građana Bosne i Hercegovine u inostranstvu i zaštita njihovih prava, praćenje provedbe međunarodnih konvencija i sporazuma, pružanje usluga iz domena profesionalne orijentacije, upravljanja projektima i finansiranjem programa za prekvalifikaciju nezaposlenih, te upravljanjem fondovima socijalne zaštite građana Bosne i Hercegovine zaposlenih u inostranstvu (najviše u Njemačkoj.) Kao rezultat ovoga došlo je do paralelna aktivnosti između Zavoda za zapošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine odnosno Bosne i Hercegovine – zaključili su revizori. Osim toga upravljanje finansijama i računovodstvena praksa ni na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ni Bosne i Hercegovine nisu bili usaglašeni sa savremenim standardima vezanim za transparentnost, opravdanost i efikasnost. Ono što naročito zabrinjava je što je Zavod za zapošljavanje Bosne i Hercegovine i dalje nastavio sa radom unatoč činjenici da je zakonito ukinut na osnovu novog Zakona o ministarstvima i ostalim upravnim tijelima te evropske direktije iz marta 2003 godine. Aktivnosti Zavoda trebalo je da preuzme nova Agencija za rad i zapošljavanje.¹ I OHR i svjetska

¹ Zakon Bosne i Hercegovine o Agenciji za rad i zapošljavanje usvojen je u julu ove godine. Međutim, pokretanje Agencije ne može početi sve dok Zavod za zapošljavanje Bosne i Hercegovine

banka stalno su poticali Vijeće ministara da preduzmu odgovarajuće korake vezane za zatvaranje Zavoda, pokrenu istragu vezanu za moguću korupciju i osnuju novu Agenciju za rad i zapošljavanja Bosne i Hercegovine. Nevoljnost Vijeća ministara da se bavi ovim pitanjem predstavlja stvar koja ozbiljno zabrinjava...

Isto tako i Svjetska banka i OHR obratili su se Vladi Federacije savjetujući ih da usvoje izvještaje revizora i slijede preporuke koje su revizori dali da bi se ova alarmantna situacija u Zavodu za zapošljavanje Federacije Bosne i Hercegovine ublažila. Vlada Federacije jednostavno je zaključila da je revizorski izvještaj nepotpun, te da se u trenutnom obliku ne može usvojiti (jedini razlog za nepotpunost sastoji se u tome što Zavod revizorima nije obezbijedio potrebne podatke.)

Zbunjuje što niti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, a ni Vlada Federacije Bosne i Hercegovine ne priznaju hitnost ove stvari. Nivo nezaposlenosti i dalje je veoma visok, a biro i za zapošljavanje i dalje posluju neefikasno, opterećuje ih nedostatak transparentnosti, nezdrava politika i slabo upravljanje.

CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO

Generalni direktor civilnog vazduhoplovstva

U junu je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine odobrilo prestrukturisanje Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine. No Vijeće ministara nije uspjelo imenovati generalnog direktora Direkcije za civilno vazduhoplovstvo sve do oktobra.

8 jula 2003 godin Komisija za personalna pitanja Vijeća ministara objavila je imena kandidata za mjesto generalnog direktora i dva zamjenika. Komisija sastavljena od pet članova stručnjaka za područje vazduhoplovstva (uključujući i dva strana stručnjaka) iz Agencije za državnu službu, izvršila je izbor imenovanja. Potom Vijeće ministara nije raspravljalo o postavljenjima, iako je međunarodna zajednica u nekoliko navrata od njih to zatražila. Kao rezultat ove situacije došlo je do suspenzije projekta EC/IACO, projekta vezanog za izgradnju institucija. 2 oktobra

ne bude zatvoren, njegova imovina prenešena na Agenciju, te sve dok Vijeće ministara ne imenuje upravljašku strukturu obe Agencije.

Vijeće ministara postavilo je Đorđa Ratkovicu za generalnog direktora Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine, Đelala Hasečića za zamjenika direktora i Šefa regulatornog odjeljenja, te Marinka Šimunovića za zamjenika generalnog direktora i Šefa odjeljenja za vazдушnu navigaciju.

Sada u Bosni i Hercegovini postoji potrebna i adekvatno organizovana mašinerija za nadzor vazdušnog prostora i planiranje širenja domaćeg upravljanja gornjim dijelom vazdušnog prostora.

BiH treba da dobije novi Zakon o civilnom vazduhoplovstvu

Novi nacrt Zakona o civilnom vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine odobren je na Vijeću ministara 29 jula 2003 godine. Zakon je usvojen na prvom čitanju Predstavničkog doma 24 septembra, a 30 septembra na Domu naroda. Predloženo je šest izmjena i dopuna.

Novi zakon omogućuje Bosni i Hercegovini puno poštovanje propisa i prakse Organizacije za civilno vazduhoplovstvo, a omogućuje i osnivanje jedinstvenog organa vlasti u oblasti civilnog vazduhoplovstva. Pri tome će se raditi o jasnom razdvajanju regulatornih funkcija Direkcije za civilnu avijaciju (BHDC) i operativnih funkcija na entitetskom nivou - Direkcija za civilno vazduhoplovstvo Federacije (Fed CAD) i Direkcija za civilno vazduhoplovstvo RS, (RS Cad) te, ako bude potrebno, vanjskih tijela. Usvajanje i puna provedba ovoga zakona također predstavljaju jedan od zahtjeva za prijem Bosne i Hercegovine u članstvo JAA.

Novim zakonom uređuje se nova organizacija BH DCA koju treba da izvrši direktor BiH DCA.

Budućnost aerodroma Mostar i Sarajevo

Uslovi za primopredaju usluga na Aerodromu Mostar, između SFOR-a i civilnih organa vlasti prema standardima ICAO-a (protu-požarna zaštita) ispunjeni su. Ovu primopredaju treba okončati do kraja 2003 godine, kada će se francuski DETAIR povući.

Thales-ov radar se postavlja na Međunarodnom aerodromu Sarajevo i trebalo bi da bude u funkciji krajem oktobra, kada će francuski vojni radar biti uklonjen. Domaći kontrolori sada prolaze kroz intenzivnu obuku da bi dobili dozvolu za rad na pristupnom radaru. Kontrolori se obučavaju i za poslove pristupnog direktora odnosno nadzornika.

POLJOPRIVREDA

Sektor za poljoprivredu i fitosanitarna pitanja

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine tek treba da uspostavi Upravu za fitosanitarna pitanja na državnom nivou. Glavni zadatak Agencije za fitosanitarna pitanja je bavljenje zaštitom zdravlja biljaka, prikupljanje i distribucija informacija, regulisanje javnih usluga u domenu zaštite bilja, uspostavljanje i održavanje međuentitetske koordinacije, priprema zakonodavstva i politike vezane za zdravlje bilja, koordinacija aktivnosti u prevenciji, unošenju i širenju štetnih organizama, izvještavanje međunarodnih organizacija o zdravlju bilja, priprema i provođenje sporazuma, konvencija i bilateralnih sporazuma i funkcionisanje u sklopu centralnih organa vlasti Bosne i Hercegovine (zahtjev EU). Zajedno sa Državnim uredom za veterinarstvo, Agencija za fitosanitarna pitanja ključna je agencija odgovorna za objezbjedivanje poljoprivrednom sektoru sve potrebne administrativne, regulatorne i političke pomoći za povećanje proizvodnje, prihoda, izvoza i broja novih radnih mjesta. Neuspostavljanje ove agencije značilo bi zadavanje značajnog udarca poljoprivredi Bosne i Hercegovine.

Uspostavljanje Agencije za fitosanitarna pitanja približiće Bosnu ulasku u WTO i pridruživanju EU. Kada ta uprava bude uspostavljena njezini zvaničnici treba da se počnu baviti nagomilanim problemima vezanim za izradu i usklađivanje sistema Bosne i Hercegovine sa međunarodnim zahtjevima.

Zakon o zaštiti zdravlja bilja Bosne i Hercegovine, kojim će se uspostaviti Agencija za fitosanitarna pitanja, usvojen je 8 augusta 2003 godine. Zakonom se nadležnost za fitosanitarna pitanja jasno daje državnom nivou, što je u skladu sa međunarodnom praksom. Entiteti će, međutim, morati provoditi odgovarajuće entitetsko zakonodavstvo, usklađeno sa državnim zakonskim okvirom. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa zaduženo je za uspostavljanje Agencije za fitosanitarna pitanja. Zajedno sa ovim ministarstvom, Komisija za fitosanitarna pitanja (tijelo na državnom nivou zaduženo za fitosanitarna pitanja u prelaznom periodu do osnivanja Agencije za fitosanitarna pitanja) u saradnji sa Agencijom za državnu službu Bosne i Hercegovine definišće opis poslova za imenovanje prva tri zvaničnika ove uprave (direktora, zamjenika i sekretara).

Komisija za fitosanitarna pitanja osnovana je u aprilu 2003 godine. Komisija se sastoji od predstavnika Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, ministarstva poljoprivrede Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te predstavnika Distrikta Brčko. Predstavnicima EK, GTZ-a i OHR- također su članovi ove komisije. Svrha Komisije za fitosanitarna pitanja je da vrši nadzor nad fitosanitarnim sektorom do uspostavljanja Agencije za fitosanitarna pitanja.

Odmah po osnivanju komisije, Zakon o fitofarmaceutskim resursima Bosne i Hercegovine, Zakon o sjemenima i sadnicama Bosne i Hercegovine te Zakon o mineralnim đubrivima Bosne i Hercegovine su izrađeni. Zakon Bosne i Hercegovine o pravima vezanim za sorte biljaka još je uvijek u proceduri. Ovim se zakonima uvode temeljni zahtjevi vezani za učešće Bosne i Hercegovine u međunarodnoj poljoprivrednoj trgovini.

Komisija je krenula i sa inicijativama vezanim za pristupanje Bosne i Hercegovine mjerodavnim međunarodnim i regionalnim konvencijama. Pripremila je temeljno zakonodavstvo- zakone i pravilnike koje će Agencija za fitosanitarna pitanja primjenjivati.

Perspektive

S pojačanom međuentitetskom saradnjom i odgovarajućim finansijskim izvorima fitosanitarni sektor može znatno brže napredovati. Skroman nivo ulaganja- koji bi došao od međunaordnih agencija, agencija vlade Bosne i Hercegovine ili privatnih ulagača- može generisati značajne dividende, pošto su mogućnosti proizvodnje u najkraćem roku velike, a ovo bi imalo neposrednog uticaja na trgovinski bilans.

TELEKOMUNIKACIJE

Pružanje dobrih telekomunikacijskih usluga po razumnim cijenama jedan je od ključnih elemenata tržišne privlačnosti. Nakon uspostavljanja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini i nastojanja regulatora da urede tarife kao i međusobno povezivanje u pružanju telekomunikacijskih usluga, najznačajniji su elementi u stvaranju konkurentnog okruženja u Bosni i Hercegovini pa se žiža sada pomjerila na pitanje dobrog upravljanja u javnim preduzećima. Nezavnsni specijalni revizor izvršio je pregled finansijkih izvještaja o poslovanju u tri operetora telekomunikacija u Bosni i Hercegovini u posljednjih nekoliko mjeseci i zaključio da je preko 90 miliona KM još moglo biti oprihodovano samo kada bi

neka osnovna pitanja kao što su netransparentna praksa u tenderskom postupku, preveliki iznosi donacija, neodgovarajuća praksa vezana za kontrolu itd bili stavljeni na dnevni red. Svim preduzećima je najveća mana loše upravljanje i visok nivo propusta na najvišim upravljačkim funkcijama.

Shodno ovome entitetski premijeri obavezali su se da će pripremiti i prije kraja godine usvojiti paket o dobrom upravljanju. Taj bi se paket sastojao od niza zakona iz privrednog prava, područja javnih nabavki, revizije, računovodstva i obligacija. Cilj tih reformi nije samo prosto reagovanje na nalaze već najava sveobuhvatne korjenite reforme u javnom sektoru.

Osim toga, premijeri Hadžipašić i Mikerević izjavili su da će smatrati odgovornim pojedince za sve propuste koje su činili. Potvrdili su još jednom da će telekomunikacijska preduzeća ići u privatizaciju. Taj je proces do sada tekao na zadovoljavajući način samo u Republici Srpskoj, gdje se u narednom kvartalu očekuje imenovanje savjetnika za privatizaciju.

U posljednjem kvartalu i dalje će u žiži biti poboljšanje upravljanja telekomunikacijskim preduzećima i nastojanja regulatora da počne sa uređivanjem tarifa..

BANKARSTVO

Razvoj događaja u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine – Retrospektiva

Kako su reforme donešene u posljednjih nekoliko godina počele da se ukorjenjuju i kao rezultat daju objedinjeni bankarski sistem u razvoju- čemu najbolje svjedoči objedinjenje dvaju entitetskig agencija za osiguranje depozita – statutarni pregled uloge Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBH) nudi pravovremenu mogućnost za procjenu napretka u ovom izuzetno važnom sektoru u procesu ekonomskih reformi. Nedavno obraćanje guvernera Centralne banke Peter-a Nicholl-a predstavlja pregled razvoja CBBH i njezine izgleda za budućnost. Iz prezentacije guvernera Nicholl-a izvađane su sljedeće informacije.

Centralna banka je relativno mlada organizacija, koja je počela sa radom 1997 godine kao institucija na državnom nivou a predstavlja jedini monetarni organ vlasti u Bosni i Hercegovini. Najznačajnija funkcija banke je monetarna politika, koja funkcioniše na strogim zakonskim odredbama koji se odnose na monetarni odbor. Osnov za izbor mehanizma

monetarnog odbora bio je trostruk: obezbijedio je stabilan, čvrst valutni kurs u jednom ekonomski nestabilnom okruženju; otklonjena je diskrecija pri kojoj su se institucije i odluke usaglašavale samo uz velike poteškoće; a, monetarni odbori su ranije ostvarivali značajan uspjeh u određenom broju zemalja u tranziciji. Monetarni odbor u Bosni i Hercegovini karakteriše 1) fiksni valutni kurs, zakonski specificiran; 2) potpuna pokrivenost stranom valutom za sva dugovanja CBBH u KM ; and 3) puna konvertibilnost dugova KM u odnosu na valutu za koju se veže (nekada njemačka marka a sada Euro). Uspjeh u održavanju potpunog valutnog pokrića dokazuje i rezerva od nekih 144 miliona KM krajem augusta 2003, što predstavlja stalni rast of 29.4 miliona KM u decembru 1998 godine. Zanimljivo je primijetiti da je nivo deviznih rezervi nešto opao nakon postignutog vrhunca 2001 godine, uglavnom zahvaljujući činjenici da su komercijalne banke proširile aktivnost davanja domaćih kredita, a kao rezultat toga došlo je do smanjenja nivoa njihovih pologa u CBBH. Trenutno neto rezerve CBBH predstavljaju pokrivenosti uvozom u periodu od tri mjeseca, što se uopšte uzevši može smatrati prihvatljivim nivoom.

Kako je statutom utvrđeni obavezni pregled monetarne uloge CBBH sada u razmatranju, ključni elemenat u tim odlukama predstavlja pitanje da li je aranžman monetarnog odbora bio uspješan. Po svim objektivnim standardima, presuda bi morala biti pozitivna. KM je uživala značajnu stabilnost u odnosu na njemačku marku i Euro nakon njegova uvođenja, i dalje je od svoga uvođenja u potpunosti konvertibilna, a stopa inflacije KM u Bosni i Hercegovini je niska i stabilna varirajući u nivou između 0.7 i 0.9 od 2001 godine. Osim toga KM predstavlja dominantnu valutu u transakcijama koje se obavljaju u zemlji a proporcija bankovnih pologa u KM raste, iako je još uvijek preko 50% pologa u stranoj valuti. Ova pozitivna performansa predstavlja značajan faktor u privlačenju stranih ulaganja.

Priznajući stabilizirajuću uulogu aranžmana monetarnog odbora, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine najavilo je da će ova funkcija i dalje ostati kao jedna od glavnih odlika makroekonomske politike u Bosni i Hercegovini, stav koji dijele i državna i entitetske vlade. Najvažniji razlog za ovo je da je ova politika urodila značajnim ekonomskim i socijalnim plodovima, a bila je naročito važna u ostvarivanju osjećanja stabilnosti u poslijeratnom okruženju rekonstrukcije. Konačno, dugoročniji cilj Bosne i Hercegovine je pridruživanje EU što će biti znatno olakšano postojećom vezom između KM i eura.

OHR MOSTAR

Investicija spašena u posljednjem trenutku

Ljetni mjeseci u Mostaru obilježeni su političkim neslaganjima i teškim pregovorima oko ispunjavanja uslova za ponudu Svjetske banke da finansira Projekat koji se odnosi na upravljanje kabastim otpadom. Odlaganje otpadnih materijala već dugo predstavlja problem za Mostar, a bilo je i predmetom spora među vodećim partijama i gradskim zvaničnicima. Sat vremena prije isteka roka Svjetske banke (nakon čega je prijetila opasnost povlačenja ove ponude za finansiranje) Gradsko vijeće Mostara ispunilo je uslove Banke i uspostavilo jedinstveno javno komunalno preduzeće.

Prije rata Mostar je imao jedno Javno komunalno preduzeće sa dvije podređene strukture: Parkovi, odgovorni za infrastrukturu i javne parkove, i Komos, zadužen za odvoz i odlaganje otpadnog materijala. Međutim, kao posljedica rata, ova dva preduzeća su se razdvojila. Parkovi su funkcionisali u opštinama sa hrvatskom većinom, dok je Komos funkcionisao u opštinama sa bošnjačkom većinom.

U toku djelovanja Uprave EU, preko 4,5 miliona DM uloženo je u uspostavljanje moderne deponije, smještene u Uborku na istočnoj obali Neretve, u granicama opštine Mostar Sjever. U nedostatku političke volje među hrvatskim strankama da zajednički koriste ovu lokaciju, njome je upravljao samo Komos.

Međutim, pošto je izostala gradnja planirane hrvatske deponije, hrvatske partije su počele da lobiraju mogućnost pristupa lokaciji Ubork . Pregovori su rezultirali sporazumom iz 2002 godina u skladu sa kojim su opštine sa hrvatskom većinom mogle koristiti deponiju, plaćajući 60 KM po toni otpada.

U međuvremenu, u junu 2002 godine, Svjetska banka je odobrila Projekat vezan za upravljanje kabastim otpadom u Bosni i Hercegovini u vrijednosti od 18 miliona američkih dolara, što uključuje beskamatni kredit, koji se otplaćuje u roku 35 godina s grejs periodom od 10 godina. Mostar je postao potencijalnim kandidatom za učešće u ovom programu, sa mogućnošću dobivanja povoljnog kredita u iznosu od 2 miliona američkih dolara. Osim toga, ako ovaj projekat bude uspješno implementiran Svjetska banka bi bila spremna da obezbijedi dodatnih 5 miliona granta iz Globalnog fonda za okoliš za čišćenje Rijeke Neretve.

Svjetska banka postavila je sljedeće uslove: Grad bi trebalo da osnuje jedno preduzeće koje će se baviti odvozom otpadnog materijala, a direktor tog preduzeća imao bi ovlaštenja da potpiše subsidiarni kreditni aranžman sa Svjetskom bankom. Ta bi se firma morala baviti upravljanjem i odlaganjem otpada, a cijene za odvoz smeća trebalo bi da budu u skladu sa evropskim standardima i jednake za sve korisnike; firma ne bi trebalo da zapošljava više od 25 ljudi. Rok koji je produžavan pet puta, postavljen je za 30 septembar 2003 godine. Da uslovi nisu bili ispunjeni Svjetska banka bi razmotrila mogućnost realokacije ovih sredstava drugim regijama.

Nakon nekoliko pokušaja Gradskog vijeća Mostara da donese odluku o osnivanju jedinstvenog javnog komunalnog preduzeća za odvoz smeća Uborak postignut je sporazum na konačnoj vanrednoj sjednici održanoj 30 septembra 2003 godine. U toku te sjednice usvojena je Odluka o osnivanju preduzeća za odvoz smeća, a imenovani su i privremeni direktor i zamjenik.

Rješenje ovog pitanja, nakon godina neslaganja, vjerovatno će poslati pozitivan signal potencijalnim ulagačima u grad Mostar.

Vlada hercegovočko neretvanskog kantona suočava se sa teškim finansijskim izazovima

Nedostatak sredstavu budžetu Hercegovačko-neretvanskog kantona još jednom je prouzrokovao nemirno stanje između Vlade HNK i sindikata, što je ovoga puta završilo u štrajkom u sektoru obrazovanja, početkom ove školske godine. To je, bez sumnje, vladu dovelo u vrlo tešku situaciju, s obzirom na činjenicu da se stalno bori da redovno rasporedi sredstva za isplatu plata svojim budžetskim korisnicima, a pored toga suočava se i sa ogromnim dugovanjima iz prethodnih godina, koji iznose 43.5 miliona KM (na dan 31 decembra 2002 godine)

Uopšte uzveši, sindikati su izašli sa određenim brojem zahtjeva prema vladi, a naročito vezano za potpisivanje kolektivnog ugovora, plaćanje doprinosa i neisplaćenih plata, 20% plata za septembar 2002, naknade za učitelje, te ubrzanje procesa redovne isplate plata. Iako je vlada, nakon nekoliko rasprava, ispunila njihove glavne zahtjeve, sindikati su i dalje insistirali da im se svi zahtjevi ispune.

Kako je vrijeme prolazilo, tako se jaz između dvije strane sve više produbljivao. Dok je Vlada na sve moguće načine pokušavala da okonča štrajk, sindikati su postajali sve beskompromisniji, ohrabreni Odlukom kantonalnog suda, kojom se potvrđuje legalnost njihovog štrajka.

Vlada je pozvala nastavnike, roditelje i učenike da odmah otpočnu sa nastavom, tvrdeći da realno gledajući ne može ispuniti zahtjeve sindikata zbog nedostatka prikupljenih sredstava. Međutim, sindikati su pozivali iste ove strane da podrže njihovo stajalište i nastave sa štrajkom.

Konačno, sindikati su obustavili štrajk 2 oktobra 2003 godine. Hrvatski sindikat srednjeg obrazovanja potpisao je ugovor sa vladom a, hrvatski sindikat osnovnog obrazovanja okončao je štrajk bez postizanja sporazuma. I jedni i drugi pokrenuće postupak protiv Vlade na sudu, da bi ispunili svoje zahtjeve.

Ovaj bi štrajk trebalo da služi kao jasno upozorenje Vladi HNK da treba ozbiljno da se pozabavi svojim neefikasnim planiranjem budžeta i praksom trošenja. Trebalo bi da smanji troškove i uspostavi listu prioriteta, smanji administraciju, uvede bolju finansijsku kontrolu i veću transparentnost u trošenju a poradi sa Poreskom upravom na boljem ubiranju prihoda. Osim toga treba da sačini plan za konsolidaciju tekućih dugova vlade, a prije svega, u budžet uključi razvojne komponente, koje trenutno ne postoje. Ukoliko se vlada ne aktivira po ovom pitanju, stalno će se suočavati sa krizama poput ove koja je u sektoru obrazovanja upravo okončana.

Zavod za javno zdravstvo hnk

Iako Zakon Federacije Bosne i Hercegovine o zdravstvenoj zaštiti (1998) predviđa osnivanje kantonalnih zavoda za javno zdravstvo u roku od šest mjeseci od njegova usvajanja, HNK još uvijek ima dva zavoda za javno zdravstvo. Jedan od njih funkcioniše u opštinama sa bošnjačkom većinom, a osnovan je 1995 godine. Drugi, ispostava Federalnog zavoda koji je preuzeo uposlenike nekadašnjeg Hrvatskog međukantonalnog zavoda kada je ovaj bio ukinut, pokriva opštine sa hrvatskom većinom u HNK.

Nakon objedinjavanja Fonda za zdravstveno osiguranje HNK, na inicijativu ministra zdravstva HNK, pitanje osnivanja Zavoda za javno zdravstvo HNK konačno je pokrenuto. U tu svrhu, sastanak o njegovu osnivanju održan je u septembru ove godine, gdje su sve mjerodavne strane, uključujući Ministra zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine i direktora Zavoda za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine bile prisutne.

Ishod toga sastanka bilo je uspostavljanje radne grupe koja treba da pripremi dokument vezan za procjenu trenutne situacije i mogućnosti buduće organizacije, te osnivanje kantonalnog zavoda za javno zdravstvo. Pošto je taj zadatak završen krajem septembra 2003 godine, ministar zdravstva HNK će to sada trebati prezentirati Vladi HNK. Prije ove inicijative ministra

zdravstva HNK, Upravni odbor Zavoda za zdravstveno osiguranje HNK već je razgovarao o tekućem i budućem finansiranju ove ustanove. U stvari su donijeli odluku da u potpunosti prestanu sa finansiranjem rada Zavoda za javno zdravstvo u dijelovima gdje većinom žive Bošnjaci, što predstavlja politiku preuzetu iz prethodnog sistema, a da ih samo djelimično finansira do kraja 2003 godine. Osim toga, utvrđeno je da će sva buduća plaćanja biti regulisana na bazi ugovora za pružene usluge, kao što to i nalaže Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije Bosne i Hercegovine.(1998)

Ova inicijativa predstavlja dodatni korak ka ukidanju već dugo postojećih paralelnih institucija u ovom kantonu.

OHR Banja Luka

Oporavak industrijske proizvodnje u Republici Srpskoj se nastavlja

Dok je s jedne strane suša uništila gotovo jednu trećinu primarne poljoprivredne proizvodnje u toku 2003 godine, snažan pad industrijske proizvodnje iz 2001 i 2002 godine ove je godine doživio obrat. Industrijska proizvodnja u periodu januar-august u poređenju sa istim periodom prošle godine porasla je za 5.5%.² Porast od 14% u proizvodnji energije u ovom periodu daje glavni doprinos rastu u cjelokupnom sektoru, imajući na umu činjenicu da energija predstavlja 34.25% ukupnog industrijskog proizvoda Republike Srpske

Pozitivni trendovi registrovani su i u sljedećim sektorima:

- Prehrambena industrija bilježi rast od 8.7%³
- Rudarstvo (ugalj i lignit) bilježi porast od 16.2%
- tekstilna industrija porasla je za 22.3%

²Zavod za statistiku Banjaluka industrijska statistika

³ Džžavno preduzeće CELEX Banjaluka otkupio je strani partner iz Slovačke ECOINVESTRuzomberok 2001 godine. Investirano je 17.5 miliona KM u obnovu proizvodnje od 2001 do sredine 2003 tako da je sada industrija papira sada gotovo potpuno oporavljena.

- Proizvodnja pulpe i papira tri puta je viša u periodu o kome se govori, u poređenju sa istim periodom prošle godine⁴

Fabrika aluminija Birač u Zvorniku počela je nedavno sa proizvodnjom nakon dvije godine priprema. Ovo će vjerovatno imati pozitivan uticaj na podatke vezane za industrijsku proizvodnju u najkraćem roku, a uticaće i na trgovinski bilans Bosne i Hercegovine pošto je proizvodnja u Biraču izvozno orijentisana.⁵

OHR TUZLA

Otvora se Poslovno uslužni centar zeničko dobojskog kantona

Na inauguraciji 30 decembra 2002 godine Vlada zeničko dobojskog kantona obavezala se da će pokrenuti niz aktivnosti da poboljša poslovnu klimu u zeničko dobojskom kantonu.

Jeda od tri značajna projekta na kome je radila Vlada ZDK je Poslovno uslužni centar (BSC). U proteklih 4 do 5 mjeseci Vlada ZDK učinila je značajne napore da osnuje moderan centar koji će zadovoljiti potrebe poslovnih ljudi, a u srijedu 24 septembra BSC je zvanično i otvoren.

Obraćanje Zamjenika Visokog predstavnika i Šefa ekonomskog odjela, Patrice-a Dreiskog na otvaranju BSC Zenica

BSC radi na principu sve na jednom mjestu, pružajući administrativnu podršku poslovnim subjektima, a omogućava i pristup bazi podataka u kojoj se nalaze informacije o nekretninama, stranim i domaćim tržištima, informacije o zakonima, te subvencijama vlade ili nevladinih organizacija u ZDK. To znači da

⁴ Birač je bio jedan od najvećih izvoznika u bivšoj Jugoslaviji

poduzetnici imaju na raspolaganju servis koji se u njihovo ime bavi svim birokratskim procedurama kroz koje je potrebno proći da bi se poslovalo u kantonu.

Osoblje BSC-a

Da biste stupili u kontakt sa zeničkim BSC: javite se na telefon: (032) 44 99 20; Faks: (032) 44 99 27; E-mail: bsczdk@bih.net.ba

Slano jezero "Panonika" otvara se u Tuzli

Mnogim ljudima je ideja gradonačelnika Tuzle Jasmina Imamovića o slanom jezeru u sred grada izgledala nerazumno- no međutim u stvarnosti se ispostavilo da se radi o izrazito razboritoj ideji: opštinsko dobro koje se samo finansira, a okrenuto porodicama.

U jeku ljetne sezone na jezero "Panonika" dnevno je dolazilo između 3000 do 5000 posjetilaca, tako da je dnevno zarađivano i preko 10,000 KM, iako je za djecu ispod 7 godina ulaz bio slobodan. Nakon ceremonijalnog otvaranja (18 jula 2003) u razdoblju od samo 36 dana, prodato je ukupno 100,000 ulaznica. Procjene su bile da će se raditi samo o oko 1500 posjetilaca dnevno.

Investicija od 1.5 miliona KM bila je potrebna za izgradnju ovoga jezera. Slana voda za punjenje jezera ispumpana je iz 10 miliona godina starog slanog izvora morske vode ispod grada Tuzle.

Jezero "Panonika"

U gradu je sada aktuelan slogan – " Uživaj u slanoj plaži Tuzle".

Fabrički forum

20 augusta, entitetski premijeri Hadžipašić i Mikerević pridružili su se Donald-u Hays-u u nizu posjeta fabrikama u Zenici, Tuzli i Bijeljini. Bio je to dio jednog šireg programa posjeta industrijskim pogonima koji su tokom ljeta proveli dva premijera i ambasador Hays. U Tuzli gosp. Hadžipašić, gosp. Mikerević i ambasador Hays učestvovali su u Fabričkom forumu, raspravi – okruglom stolu sa predstavnicima radnika Bosne i Hercegovine u jednoj fabrici koja više nije u upotrebi.

Fabrički forum je ispitao uticaj reformskih nastojanja na radnike, i iznalazio načine na koje predstavnici radnika mogu da budu produktivnije uključeni u proces reformi. Oba premijera naglasila su da su vlade veoma svjesne situacije u kojoj se radnici nalaze i da saosjećaju sa njihovim nedaćama. Reformski proces tek treba da iznjedri opipljive rezultate u širem kontekstu. Međutim, oni su insistirali da samo dubljim i bržim reformama Bosna i Hercegovina može tranziciju pretvoriti u živu tržišno orijentisanu privredu koja može da generiše kvalitetna radna mjesta. Vođe sindikata koje su učestvovala u forumu naglasile su da se ne protive privatizaciji, ali da žele da se uvjere da se privatizacija obavlja na transparentan način.

OHR BRČKO

Instalisan međunarodni optički sistem Osijek-Sarajevo

U septembru završena je instalacija međunarodnog telekomunikacijskog optičkog sistema Osijek-Sarajevo kapaciteta 2,5 Gbps, Sistem je sada izgrađen i koriste ga Hrvatski telekom i BH Telekom. Radovi na ovom sistemu počeli su u oktobru 2002 godine. Glavni izazov predstavljalo je polaganje optičkog kabla i uspostavljanje veze ispod rijeke Save, između Gunje i Brčkog.

Pije toga međunarodni telekomunikacijski saobraćaj išao je kroz Hrvatsku i Mađarsku preko zemaljske radijske veze. Novi sistem Sarajevo-Osijek prva je međunarodna optička veza BH Telekom.

Novi sistem će odmah početi sa radom, tako da će telefonska veza između Bosne i Hercegovine i Hrvatske, odnosno Bosne i Hercegovine i drugih zemalja biti poboljšana, a prenosni kapaciteti Bosne i Hercegovine značajno prošireni.

Ugovor o izgradnji industrijske zone u Distriktu Brčko potpisan

Nakon više od dvije godine intenzivnih pregovora između Vlade Distrikta Brčko i Udruženja industrijalaca iz Venecije (Italija), ugovor o izgradnji industrijske zone u distriktu Brčko potpisan je 22. septembra 2003. godine u Sarajevu. Mala i srednja preduzeća iz sjevernoistočne Italije pokazala su interes za premještanjem nekih svojih proizvodnih dijelova u Distrikt. U početku će se raditi o ulaganjima uglavnom u sektore tekstila, hrane, obrade metala i obrade drveta. Industrijska zona prostiraće se na oko 130 hektara zemljišta. Ova investicija ojačaće sveukupni privredni razvoj u distriktu i proširiti postojeće ekonomske veze između Bosne i Hercegovine i Italije.

OHR-Brčko domaćin sastanka Inicijativa vezana za rijeku Savu

Nakon zajedničke inicijative Supervizora za Brčko i Ministarstva saobraćaja Bosne i Hercegovine, Strateška grupa i tim stručnjaka za plovidbu te Prelazne komisije za rijeku Savu sastali su se 24. septembra u OHR-u Brčko. Sastanak je omogućila i njime predsjedavala Inicijativa za jugoistočnu saradnju. Izvršena je procjena situacije i mogućnosti programa čišćenja korita, te procjena troškova i preporuke koje bi omogućile ponovno uspostavljanje plovidbe na rijeci Savi. Rezultati:

- abatimetrički pregled 165 km rijeke u Srbiji biće obavljen što je prije moguće.
- pregled gornjeg toka rijeke, od rkm 207 do rkm 222, da bi se utvrdilo da sipunjava standarde iz pregleda finansiranog iz fonda za brzo reagovanje (situacija se snima svakih 50 m rijeke) što je prije moguće.

Međunarodni fond za deminiranje ima oko 400,000 € koji bi mogli da se dodjele ovom programu.

ZAKONODAVSTVO VEZANO ZA POSLOVNO OKRUŽENJE

Zakon o računovodstvu i reviziji

Ovim zakonom uvode se međunarodni računovodstveni standardi u Bosnu i Hercegovinu, što predstavlja prijeko potreban korak naprijed. Neadekvatni računovodstveni standardi omogućili su razvoj poslovne kulture u kojoj su zloupotrebe i

korupcija široko rasprostranjeni. Zbog toga, javna preduzeća izgubila su na stotine miliona KM zahvaljavajući lošem upravljanju, a privatna preduzeća nisu bila u mogućnosti da ubiru plodove koje donosi disciplinovana računovodstvena kultura – pri čemu transparentnost u poslovanju predstavlja pravilo a ne izuzetak, a nepoštene firme ne mogu izvući korist iz krivog predstavljanja svoje finansijske situacije. Ovaj novi zakon utvrdiće obavezne standarde, uključujući one koji se odnose na profesionalnu etiku za područje računovodstva i revizije koji će se primjenjivati u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Jedan od ključnih ciljeva ovog zakonskog akta jeste stvaranje mogućnosti za razvoj profesije računovođa i revizora kao privatnog sektora, koji će biti ovlašteni da rade u cijeloj zemlji, podstičući investicije i ekonomski rast u Bosni i Hercegovini.

Očekuje se da će ovaj zakon Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donijeti krajem oktobra 2003. godine.

Zakon o notarima

Notari doprinose pravnoj sigurnosti tako što obezbjeđuju pouzdanu dokumentaciju o značajnim pravnim transakcijama, i djeluju kao zaštita protiv nepotrebne brzine u sklapanju ugovora. Funkcija notara pomaže u smanjivanju broja sporova pred sudom, tako da se olakšava rad sudova. Institucija notara daje ključni doprinos konsolidaciji vladavini zakona u Bosni i Hercegovini.

Kad Zakon o notarima bude donešen biće mnogo teže onima koji izbjegavaju poreske obaveze da se kriju iza fiktivnih preduzeća, pošto se takve firme neće moći registrovati kod notara.

Završetak uspostave ovog novog sistema rada notara (uključujući i primjenu sistema) planira se za sredinu 2004. godine.

Registracija preduzeća

Trenutno postojeći sistem registracije preduzeća u Bosni i Hercegovini je skup, opterećen birokratijom i bez potrebe oduzima mnogo vremena. Sada je u izradi Zakon o registraciji preduzeća na nivou Bosne i Hercegovine. Njime se uspostavlja novi sistem koji će stimulisati ulaganja u s vremenom donijeti novih radnih mjesta, pošto će biti lakše izvršiti registraciju nekog novog preduzeća u Bosni i Hercegovini. Ovaj novi sistem će pomoći i uspostavljanju jedinstvenog ekonomskog prostora kroz postojanje uvjerenja o registraciji preduzeća koje će važiti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a biće uspostavljena i baza podataka

registrovanih preduzeća čime se omogućava veća transparentnost i opravdanost.

Sistem će omogućiti onima koji registruju nova preduzeća da paralelno provedu nekoliko izvršnih koraka, a ne jedan po jedan kao sada. Sistem će biti i automatizovan, pa će se tako smanjiti mogućnosti za korupciju, a biće u skladu sa standardima EU.

PREGLED MAKRO-EKONOMSKE SITUACIJE U BIH

Bruto nacionalni dohodak (GDP) je neprestano rastao od 1997.g., i procjenjeno je da je sada zvanični GDP po glavni stanovnika oko 1800 \$. Međutim, moguće je da zvanični podaci značajno podcjenjuju stvarni GDP po glavi stanovnika, koji bi prema nekim procjenama mogao biti oko 2500 \$, ako ne i veći. U isto vrijeme, ti podaci indiciraju da je stvarni godišnji rast GDP-a oko 5%. Iako je ova stopa daleko od naglog porasta stopa koji je zabilježen krajem devedesetih, to možda ukazuje na činjenicu da je glavni dio poslijeratne rekonstrukcije završen i da je BiH postigla redovniju i, nadajmo se, održivu stopu rasta, sličnu onoj koja je zabilježena u susjednim zemljama i širem regionu.

Sa monetarne strane, BiH je bila izuzetno uspješna. Monetarni sistem koji funkcioniše od 1997.g. rezultirao je pouzdanom i stabilnom valutom. Tako Centralna banka BiH trenutno uživa značajne reserve inostranih valuta, koje su se povećale za više od 15 puta od 1997.g., i mogle bi pokriti izvoz za period od oko tri mjeseca. U isto vrijeme, monetarni agregati pokazuju zdravi porast. M0 se povećao skoro sedam puta od decembra 1997.g., dok je M2 porastao oko 5 puta u istom periodu. Ipak, inflacija u BiH je zanemarljiva – prosječan index potrošačkih cijena (CPI) za 2002.g. je oko 0,4% za BiH kao cjelinu.

Međutim, kada se povežu te dvije činjenice, rezultati nisu toliko pozitivni kao što se možda čini na prvi pogled. Čak i ako je inflacija skoro iskorijenjena, činjenica da monetarni agregati i privreda u cjelini rastu u isto vrijeme ukazuje na to da je margina rezervnog kapaciteta bh. privrede još uvijek izuzetno velika i da je, kao rezultat toga, rast i funkcionalnost bh privrede značajno ispod njenog potencijala.

Pokazatelji industrijske proizvodnje za 2002.g. ukazuju na to da su industrije u Federaciji proizvele skoro 80% više nego u 1997.g., ali cifre za RS su zabrinjavajuće

zato što isti podaci pokazuju opadanje njene industrijske proizvodnje između 1998.g. i 2002.g. Kao rezultat toga, industrije RS trenutno proizvode samo 12% više nego u 1997.g. Međutim, čini se da se taj negativni trend obrnuo proteklih mjeseci (pogledajmo Banja Luku).

Što se tiče javnih finansija, zabilježen je pozitivan trend na sva tri nivoa vlade u BiH. Dok su državni budžeti skoro uvijek bili izbalansirani, entitetski deficiti iz 90-ih nisu ni približno eliminirani. Tako je 2002.g. javni deficit kao procenat GDP-a bio 0,8 i 0,2 u FBiH i RS. Međutim, različite vanjske obaveze BiH iznose do nekih 50% GDP-a. Zahvaljujući marljivom servisiranju duga (nivo vanjske zaduženosti BiH postojano opada od 1998.g.), to se ne smatra ozbiljnim destabilizacionim faktorom.

Još više zabrinjava rastući deficit na tekućem računu, koji BiH konstantno bilježi od kraja rata. Taj deficit je samo u 2002.g. iznosio 2,000 miliona dolara – što je jednako 40% GDP-a. Deficit je pokazatelj nezdrave domaće industrijske osnove i njene nedovoljne konkurentnosti u zemlji i inostranstvu. Ovakva situacija je djelimično posljedica regulatornog okruženja, a djelimično kompliciranog poreskog sistema. Ti faktori nepovoljno utiču na nivo domaćih i stranih ulaganja i efikasnost i konkurentnost privrede BiH kao cjeline. Poreski sistem i trenutno regulatorno okruženje se analiziraju i nadati se da će ovo unaprijediti konkurentnost privrede.

Opšti zaključak je da BiH nije suočena sa privrednom stagnacijom, ali uprkos nekim izuzetno ohrabrujućim znacima, budući rast zavisi od nekoliko stvari. One su uglavnom domaće prirode i zahtijevaju značajnu promjenu domaćih regulatornih i fiskalnih sfera. Reforme u ova dva područja su od suštinske važnosti za oslobađanje skrivenih ekonomskih potencijala i napredovanje bh privrede.

BiH Economic Update

Izvor: Zavodi za statistiku FBH i RS

Ekonomski pokazatelji u BiH za period januar 2001-
mart 2003

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BIH (procjena OHR-a)
GDP nominalni u 2001	7,224 milijarde KM	2,993 milijarde KM	9,161 milijarde KM
GDP nominalni 2000	6,698 milijarde KM	2,734 milijarde KM	8,321 milijarde KM
Nominalni porast 2000-2001	+ 7,8%	+ 9,5%	+10,0%
Stvarni porast 2000-2001 (minus inflacija u RS 6.5%)	+6,7%	3%	+5,5%
Indeks u industrijskoj proizvodnji			
08/03 u poređenju sa 2002	+14,6%	+ 6 %	N/A
08/03 u poređenju sa 08/02	+8,3%	+2,3%	N/A
Indeks maloprodajnih cijena			
08/03 u poređenju sa 2002	- 0,8%	+0,8%	N/A
08/03 u poređenju sa 08/02	- 0,2%	+1,7%	N/A
Prosječna neto plata 07/03 (RS 08/03)	530,79 KM	381 KM	480,7 KM*
U07/03 poređenju sa prosjekom u 2002	+9,9%	+10,1%	+10,0%*
Broj zaposlenih 07/03 (RS 6/03)	387.832 lica	249.186 lica	637.017 lica*
Broj registrovanih nezaposlenih 07/03 (RS 08/03)	297.477 lica	146.040 lica	443.517 lica*
Broj penzionera 04/03 (RS 08/03)	286.567 lica	183.640 lica	470.207 lica*
Prosječna penzija u 08/03	190 KM	135 KM	168.3 KM
Uvoz jan-jul 03 (RS – aug)	3.678,9 milion KM	1.388,8 milion KM	5.067,7 milion KM*
Izvoz jan-jul 03 (RS – aug)	1.177,9 milion KM	328,5 milion KM	1.506,4 milion KM*
Trgovinski deficit u jan-aug 03	2.501 milion KM	1.060,3 milion KM	3.561,3 KM*
Pokrivenost uvoza izvozom	32,5 %	23,652%	29,7%*

*podaci nisu potpuno kompatibilni (postoji razlika u datumima)